

(Фајненшел Тајмс, 17.05. 2010)

Крајем прошле године, ступањем на снагу Лисабонског споразума ([enactment of the Lisbon treaty](#)) неки од европских моћника дозволили су себи да сањају снове о новом светском поретку – оном у коме је Европска Унија најзад призната као светска велесила, раме уз раме са САД и Кином.

Током неколико претходних недеља, Европа је у сваком случају привукла светску пажњу – али не на начин на који се надала. Уместо дивљења Европској Унији због њене динамике и моћи, остатак света са фасцинацијом и ужасом посматра растућу економску кризу у Европи. Посматрање битке за спасавање евра ([euro](#)) из Вашингтона или Пекинга је као да гледаш ауто коме се на супротној страни пута дешава удес. Није нимало пријатно бити посматрач, а ту је још и страх да те не потрефе комади олупине који лете унаоколо.

Посматрачи из Америке и Азије имају добре разлоге за страх да би се и на њих могла проширити зараза од кризе банкарских или државних дуговања у Европи. Чак и дуги период смањења потражње у ЕУ, која је ипак, узето у целини, највећа светска економија, може бити штетан по опоравак целокупне светске економије.

Потпуно је природно то да се међународна пажња на првом месту усредсређује на економију европске кризе ([crisis in Europe](#)). Међутим, присутне су и шире, мада мање директно очигледне, политичке последице. Лако је ругати се претензијама бриселских власти. Али, стоји чињеница да је ЕУ и даље значајна на светској сцени, или боље речено – била је нешто значајно на светској сцени.

Оно што Европа представља је не толико сирова снага, колико снага једне идеје: идеје европског сна. За интернационалисте широм света, за оне који верују у много дубљу сарадњу међу народима, за оне који се залажу за успостављање једног међународног правног поретка, ЕУ је светионик наде.

Ако се, после више од 60 година мукотрпног напредовања европски експеримент почне распадати, онда ће и идеје које Европа представља такође бити тешко оштећене. Уместо тога, могу почети да преовлађују супарничке идеје: оне о надмоћи снаге над законом, о сталној супремацији националне државе и ауторитарности.

Иностранци подржаваоци европског сна нису само неки непознати професорчићи некаквих америчких уметничко-литерарних колеџа, мада и њих има много. Међу љубитељима европског сна налазе се и премијер Јапана и председник САД.

Непосредно пре ступања на дужност, јапански премијер Јукио Хатојама ([Yukio Hatoyama](#)) је позвао на успостављање пан-азијске монете по узору на евро и као своју инспирацију навео ране вернике у европско јединство. Барак Обама, председник САД, био је мање отворен у изразима свог дивљења европском моделу. Привилегија моћи Америке и политичка ограничења у САД јако сужавају било какву ширину његовог експлицитног посматрања европског модела.

Па ипак, како спољна, тако и унутрашња Обамина политика изгледа много „европскија“ од политике Бушове администрације. Председникове реформе здравства ([healthcare reforms](#)) биле су поздрављене у Европи. Док је Бушова администрација била често отворено презрива према спољнополитичким идејама које су заступали “Евроиди” (да употребимо подсмешљиви назив који је за њих употребљавао Џон Болтон, Бушов амбасадор у УН), Обамина администрација им је знатно склонија.

Одељење за политичко планирање Стејт департмента – у коме су некада делали велики мислиоци као Џорџ Кенан и Франсис Фукујама – сада на свом челу има Ану-Марију Слотер (Anne-Marie Slaughter), правног научника и адвоката специјализованог за међународна питања, која тврди да је основна идеја спољне политике Обамине администрације веровање да највећи светски проблеми као што су климатске промене ([climate change](#)) и ширење нуклеарног оружја ([nuclear proliferation](#)) више не могу да буду разрешени самосталним деловањем САД. Неопходна је међународна сарадња. То је она врста тврдњи које стално чујеш у Бриселу, али која нису биле баш нарочито у моди у Бушовом Вашингтону.

Међутим, ова европска економска криза је отежала живот оним Американцима и Азијатима који заступају идеју да остали свет треба да учи од Европе. Прошле недеље сам срео једног од припадника јапанског естаблишмента који се заценио од смеха на помисао како је његов премијер икада поверовао да Европа може бити неки модел за углед. У САД, европску финансијску кризу сада су зграбили конзервативци, који тврде да ће Обаино наводно прихватање “социјализма” европског стила Америку довести до банкрота.

Док су инострани обожаваоци ЕУ сада у дефанзиви, међународни евроскептици дижу главу. Чарлс Грант, челник Центра за европску реформу (Centre for European Reform), једног про-ЕУ истраживачког идејног института, каже да га је током недавних путовања запањено нарастајући презир према Европи у Делхију, Пекингу и Вашингтону. Он јадикује: „Сматрају да смо упетљани у стално економско и демографско опадање, а наше претензије за реалном моћи третирају са презиром.“

Пре неколико година је амерички писац Џереми Рифкин (Jeremy Rifkin) објавио књигу под насловом „Европски сан“ (*The European Dream*), која је снажно одјекнула у Бриселу. Господин Рифкин, који је, можда не баш случајно такође написао и књигу под насловом „Завршетак посла“ (*The End of Work*), тврдио је да је Европа модел за будућност. Написао је: „Док амерички дух јењава, рађа се нови европски сан. То је сан који много више одговара следећој фази човековог пута – он обећава да ће човечанство довести до степена глобалне свести која одговара друштву које је све више међусобно повезано.“

Сада, кад читам ове речи, не знам да ли да се смејем, или да плачем.

(Превод са енглеског: Василије Клефтакис)